

På hemmaplan

En idealtyp för idrott i områden med lågt deltagande

© Tomas Peterson¹, Daniel Bjärsholm², Susanne Linnér²
& Katarina Schenker²

¹ Institutionen för idrottsvetenskap, Malmö universitet; ² Institutionen för idrottsvetenskap, Linnéuniversitetet

Författarkontakt <tomas.peterson@mau.se>

Publicerat på idrottsforum.org 2024-03-04

Det har blivit vanligare att föreningsidrotten används som verktyg för att lösa samhällsutmaningar så som segregation, integration och ojämlikhet. I denna text presenteras en analys av vad som krävs för att idrotten ska kunna användas för att konstruktivt ta sig an samhällsutmaningar.

Analysen är baserad på tidigare forskning om socialt entreprenörskap inom idrotten samt en pågående studie av Hemmaplan-föreningar. Det metodologiska redskapet idealtypen Hemmaplan-förening presenteras. Idealtypen är byggd på definitionen av idrottslikt socialt entreprenörskap. Den har kompletterats med för Hemmaplan-föreningar karakteristiska drag. Idealtypen Hemmaplan karaktäriseras av att:

- Verksamheten korsar på ett konfliktfyllt sätt gränser mellan samhällets olika sektorer.
- Verksamheten utgår i varje fall från den lokala kontexten.
- I verksamheten eftersträvas gratis eller mycket billig verksamhet utan trösklar för deltagande.
- Verksamheten har en genomtänkt hållning till unga ledare, som innefattar utbildning och ekonomisk ersättning.
- Skolan har en central plats och roll i verksamheten.
- I verksamheten används idrott som medel, inte som mål. Tävlingsidrott med serier och cuper ingår inte.
- För den som är intresserad av tävlingsverksamhet finns en slussfunktion till föreningar med sådan verksamhet.
- Hemmaplan-föreningen är organisatoriskt knuten till ett specialidrottsförbund.
- Om Hemmaplan-föreningen hade använt sig av företagsformen hade pengarna (vinsten) använts som medel, inte som mål.
- Verksamhetens sociala innehåll överensstämmer med statens mål för det skattefinansierade stödet till idrottsverksamhet, och har samma innehåll som begreppet föreningsfostran.

Det har blivit vanligare att föreningsidrotten används som verktyg för att lösa samhällsutmaningar så som segregation, integration och ojämlikhet (Arnoldsson 2019, Bjärsholm 2020, Bjärsholm & Norberg 2021). Sedan 1990-talet har det initierats ett antal statliga områdesbaserade satsningar, exempelvis Blommanpengarna, Nationella exempel och Storstadssatsningen (Bornlinder Thiborg 2023). Målen har varit minskad segregation, minskad arbetslöshet, ökad trygghet, ökad delaktighet och ökad känsla av sammanhang samt minskad brottslighet (Urban 2018). I mars 2023 fattade regeringen ett beslut om att ge Riksidrottsförbundet ett bidrag på 100 miljoner kronor för områdesbaserade insatser. Satsningen har kommit att få namnet Idrottsklivet (Regeringen 2023).

I denna text presenteras en analys av vad som krävs för att idrotten ska kunna användas för att konstruktivt ta sig an samhällsutmaningar. Analysen är baserad på tidigare forskning om socialt entreprenörskap inom idrotten samt en pågående studie av Hemmaplan-föreningar, vilka har bildats med stöd av Skånes Basketdistriktsförbund (SkBDF) och Westra Sveriges Basketdistriktsförbund (WBDF), samt med medel från Allmänna Arvsfonden. Texten inleds med en kort bakgrundsbeskrivning till vad som kan betecknas som samhällsutmaningar, hur den organiserade idrotten har blivit anmodad att ta sig an dessa och SkBDFs och WBDFs strategi i konstruktionen av Hemmaplan-föreningar. Därefter kommer en definition av socialt entreprenörskap inom idrotten baserad på tidigare forskning (Peterson & Schenker 2018, Bjärsholm 2020) samt en reflektion kring att utvärdera effekter av verksamhet med kvantitativ respektive kvalitativ empiri. I artikeln presenteras det metodologiska redskapet idealtypen Hemmaplan-förening. Idealtypen är byggd på definitionen av idrottslikt socialt entreprenörskap. Den har kompletterats med för Hemmaplan-föreningar karakteristiska drag.

Statistiskt fungerar traditionella idrottsföreningar sämre i ”idrottssvaga områden” – färre föreningar, färre medlemmar, färre aktiviteter (Arnoldsson 2023, Bornlinder Thiborg 2023). I en studie som Strategirådet genomfört på uppdrag av Centrum för Idrottsforskning, behandlas ett antal utmaningar gällande idrottsdeltagande i segregerade områden som kan hänföras till ekonomiska, kulturella och sociala faktorer (Wolf-Watz, 2023). Fem utmaningar som identifieras för att kunna

öka deltagandet i föreningsidrott i områden med lågt idrottsdeltagande är:

- För höga avgifter och krav på föräldraengagemang.
- Det saknas kunskap om vad som krävs för att driva föreningar i idrottssvaga områden.
- Det saknas kunskap om regelverk för hur en förening och dess verksamhet ska bedrivas.
- Nystartade föreningar har svårt att uppfylla de krav som kommunen ställer, till exempel barriärer kopplat till halltider.
- Strukturer i distriktens verksamhet försvårar arbetet.

Ett, av säkerligen många, sätt att organisera en föreningsverksamhet som kan adressera dessa och andra utmaningar, är Hemmaplan-föreningar. Skånes Basketdistriktsförbund (SkBDF) och Westra Sveriges Basketdistriktsförbund (WBDF), vill tillsammans med samarbetspartners genomföra projektet i syfte ”att vända en olycklig utveckling inom hela den svenska idrottsrörelsen, där idrottsföreningar i socioekonomiskt utsatta områden stagnerar och de barn och ungdomar som har allra störst behov av goda förebilder alltmer utlämnas till att söka sådana på gatan” (Skånes Basketbollförbund 2021). Detta skall ske genom att skapa och implementera konceptet Hemmaplan-förening som en metod för uppstart av idrottsföreningar i socioekonomiskt utsatta områden. Med bas i lärdomar från flera års socialt arbete inom SkBDF och WBDF vill man utveckla konceptet som adresserar idrottsrörelsens frånvaro inom utsatta områden ”på ett sätt som är strukturerat, systematiskt och storskaligt” (Skånes Basketbollförbund 2021). Hemmaplan-föreningar är tänkta att utgöra en ny form av idrottsförening, med en verksamhetsidé och en ekonomisk modell som är anpassad till förutsättningarna inom socioekonomiskt utsatta områden och därigenom utgöra ett möjligt svar på de utmaningar som identifierats i områden med lågt idrottsdeltagande.

Idrottslikt socialt entreprenörskap

I den professionalisering och kommersialisering som idrotten har genomgått från slutet av 1960-talet, då amatörreglerna avskaffades, kan man idag urskilja former av entreprenörskap inom idrotten som drar åt olika håll (Peterson 2018); åt det ena hållet ett traditionellt entreprenörskap med profit som mål och idrotten som verksamhetsfält, åt det andra hållet exempelvis ett garageföretag som till närmast självkostnadspris tillhandahåller utrustning till utövare av dyra materialsporter.

I en utvärdering av Handslaget (Peterson 2007) identifierades ytterligare en form av entreprenörskap – idrottslikt socialt entreprenörskap. KFUM KIOSK i Malmö var ett projekt som tydligt levde upp till de ursprungliga tankarna bakom Handslaget (2004–2007) – att försöka rekrytera och aktivera de barn och ungdomar som inte redan var medlemmar i en idrottsförening (Peterson & Schenker 2015). I samband med en utvärdering av Handslagets efterföljare Idrottslyftet (2008–), identifierades ett fåtal andra liknande projekt (alltså inte av samma slag, för ett projekt som KIOSK kan innehållsmässigt bara jämföras med sig självt). Det fanns tydliga beröringspunkter mellan dem (Hedenborg et al. 2012). Ett tjugotal sådana projekt identifierades. Detta ledde till forskningsprogrammet Sport and Social Entrepreneurship in Sweden (Peterson & Schenker 2018). Det handlar om verksamheter som har andra mål än tävlingsidrott, men som använder idrottsliga eller idrottslika former för att uppnå sociala mål. Nedan presenteras definitionen på vad som förenar dem:

Definition av idrottslikt socialt entreprenörskap:

1. Socialt entreprenörskap inom idrotten karakteriseras av en verksamhet som på ett konfliktfyllt sätt korsar gränser mellan samhällets olika sektorer.
2. Socialt entreprenörskap inom idrotten använder idrotten som medel, inte som mål.
3. I socialt entreprenörskap används pengarna (vinsten) som medel, inte som mål.
4. Det "sociala" inom idrottens sociala entreprenörskap är definierat utifrån statens mål för idrottsverksamheten, och har samma innehåll som begreppet föreningsfostran (SOU 2008:59).

Denna definition har använts i ett antal studier av projekt vilka inbegriper verksamheter som på olika sätt påminner om Hemmaplan-föreningar (Peterson & Schenker 2015, Peterson & Schenker 2018, Bjärsholm 2019). Med idrottslik avses verksamheter som till det yttre påminner om idrott, men som inte handlar om att rangordna deltagarnas prestationer utifrån de kända, accepterade och vedertagna tävlingsregler som gäller inom Riksidrottsförbundets verksamhet. I stället för att vinna eller prestera bättre idrottsligt kan de överordnade målsättningarna handla om att alla ska få spela, bli passade till, liksom att bli sedda och respekterade (Schenker et al. 2023).

Det finns överlappningar mellan idrottsliga och idrottslika verksamheter, men deras respektive logiker, det vill säga vad som system, regelverk och informella hierarkier premierar som mest eftersträvansvärt, skiljer sig åt. Det finns sociala och empatiska aspekter inom det idrottsliga, och det kan finnas tävlingsinslag i det idrottslika, men inom det idrottsliga är tävlingsidrottsreglerna centrala fundament medan de inte är det i de idrottslika verksamheterna. En idrottslik verksamhet kan till exempel vara fotboll, men med andra överordnade målsättningar än den idrottsliga verksamheten fotboll; exempelvis att alla ska få spela, bli passade till, kunna samspråka socialt och samtidigt dansa och lyssna på musik och där det inte finns exkluderingsregler ifall de som deltar exempelvis inte har tillgång till gymnastikskor. De som spelar fotboll och som är vana vid fotboll som en idrottslig verksamhet kommer antagligen att tänka ”men detta är ju inte riktig fotboll” (Schenker 2022).

Reflektion över ett utvärderingsuppdrag

Projektet Hemmaplan-föreningar har erhållit ekonomiskt stöd från Allmänna Arvsfonden för perioden 2022–2025. Ett uttalat mål är att det vid slutet av projektperioden ska finnas minst tio aktiva föreningar (mot fem idag), samt att dessa tillsammans ska ha minst 2000 aktiva barn och ungdomar. I ansökan beskrivs att Svenska Basketbollförbundet ämnar ta ställning till om Hemmaplansmodellen ska bli ett nationellt koncept och en central komponent i Svensk Baskets Strategi 2025. I detta finns potential för att skala upp konceptet under åren 2024–27 med minst 25 nya Hemmaplan-föreningar över hela landet, och med detta ”påverka

hela den svenska idrottsrörelsen i riktning mot ökad inkludering och tillgänglighet” (Skånes Basketbollförbund 2021).

Ett vanligt sätt att utvärdera ett projekt är att utgå ifrån att det finns utvärderingsbara mål som man vill uppnå och att det finns medel man vill använda för att uppnå dessa mål. Att utvärdera projektet innebär då enkelt uttryckt att man gör en bedömning av om huruvida målen efter genomförandet har uppfyllts (kvantitativa mått) och i vilken utsträckning detta i så fall skedde med hjälp av de angivna medlen (kvalitativa mått). De kvantitativa måtten är relativt enkla att handskas med (exempelvis blev det tio föreningar? Blev det 2000 barn och ungdomar? Gick etableringen till som det var tänkt?). De kvalitativa måtten handlar om varför de kvantitativa uppnåddes eller ej.

Analysen av projektet Hemmaplan-föreningar grundar sig på det teoretiska perspektiv som utgår från begreppet idrottslikt socialt entreprenörskap. Liknande analyser har gjorts av en rad andra projekt. Några av dem har presenterats på idrottsforum.org (Peterson 2018); det gäller Aktivitet Förebygger (Ängelholm), Fotboll för Integration (Växjö), Gilla Vatten (Lund), KFUM KIOSK (Malmö), Mapping Växjö och Visingsös AIS.

Underlaget för analysen och presentationen utgörs av sex intervjuer med sammanlagt nio företrädare för de befintliga Hemmaplan-föreningarna – i Malmö, Kristianstad, Arlöv, Lund och Göteborg (bilaga 1). Föreningarnas verksamhet har jämförts och prövats mot definitionen av idrottslikt socialt entreprenörskap. Tanken var att om likheterna är tillräckligt många och tydliga är det möjligt att använda idrottslikt socialt entreprenörskap som utgångspunkt för att skapa en Hemmaplansidealtyp.

Eftersom det finns fler än en Hemmaplan-förening, till skillnad från andra socialt entreprenöriella projekt med idrottslika innehåll som studerats, behövs det ett teoretiskt redskap som inte bara jämför med andra sådana projekt, utom även jämför Hemmaplan-föreningarna inbördes. Det teoretiska redskapet *idealtyp* skapades av den tyske historikern och sociologen Max Weber (1864–1920). Det är en begreppslig eller analytisk modell eller typ som kan användas som verktyg för att förstå, beskriva och analysera en viss social enhet eller ett visst socialt förhållande genom att renodla vissa av dess karakteristiska drag. Om en idealtyp fungerar kan den teoretiskt beskriva, förklara och sammanfatta

funktionen och karaktärsdragen hos sociala fenomen. Den kan då fungera som en måttstock, vilken tydliggör och förklarar likheter och skillnader (Parkin 2002). Att renodla vissa karakteristiska drag är för övrigt det sätt en karikatyrtecknare arbetar med, även om det då ofta är på ett löjeväckande sätt, som nidbild eller parodi. Samtidigt är det viktigt att påpeka att en idealtyp aldrig kan existera i verkligheten i sin rena form.

Idealtypen Hemmaplan-förening

I detta fall är således idealtypen Hemmaplan-förening. De grundläggande karakteristiska dragen i idealtypen är det sociala entreprenörskapets. Dessa drag stämmer i huvudsak in på Hemmaplan-föreningen. Men det finns också i föreningarnas uppbyggnad och verksamhet andra, tillkommande karakteristiska drag som kompletterar eller ifrågasätter delar av det sociala entreprenörskapet. Genom att jämföra, komplettera och ändra har eftersträvat att skapa en idealtyp som kan användas både i utvärderingen av varje Hemmaplan-förening och i jämförelser dem emellan. I det följande behandlas de fyra delarna (benen) i definitionen av idrottslikt socialt entreprenörskap (se sid 4), och lägger till eller problematiserar innehållet utifrån intervjuerna.

Socialt entreprenörskap inom idrotten karakteriseras av en verksamhet som på ett konfliktfyllt sätt korsar gränser mellan samhällets olika sektorer (1)

Bestämningen utgår ifrån en förståelse för hur idrottsrörelsen är relaterad till andra delar av samhället (Peterson & Schenker 2015). Pestoff (1998) och Ottesen och Ibsen (1999) har förenklat beskrivit hur aktiviteter organiseras i samhället. Idrottsrörelsen är en del av den ideella sektorn som angränsar till den offentliga, den kommersiella och den civila sektorn. I samhällssektorerna finns sociala ordningar (Norberg 2004), som kan ses som system av institutioner och kommunikationsmönster som kontinuerligt reproducerar villkoren för sin egen existens (Ritzer & Goodman 2004). De sociala ordningarna är i sin tur åtskilda

fritidsassistenten och polisen) och mellan olika sektorer som den offentliga verksamhet och den privata arbetsmarknaden. Allt oftare talas det om sådana aktörer – individer, föreningar eller företag – och deras verksamhet som finns i mellanrummen – i termer av social innovation (Schenker et al. 2021) och socialt entreprenörskap (SOU 2016:13).

Idrottslikt socialt entreprenörskap som lyckats med att skapa en ny och originell verksamhet uppvisar det gemensamma problemet att verksamhetsformen befinner sig och verkar i gränslandet mellan samhällets olika sektorer. Det har inneburit att man för att kunna bedriva den verksamhet man tror på har varit tvungna att på ett kreativt sätt komponera ihop relationer som inte tidigare funnits och korsat gränser som inte självklart ska korsas. Dessa projekt har alla skapat nya verksamhetsformer, vilket är en viktig förutsättning för att nå grupper av barn och ungdomar som av olika anledningar står utanför idrotten, men som kan uppleva projektens verksamhet som tilltalande och tillgängliga. Det finns många exempel på korsandet av gränser, både när det gäller mellan sektorerna och inom dem, exempelvis mellan kommunernas olika förvaltningar och idrottsrörelsens olika organisationer. Ett konfliktperspektiv är därför nödvändigt vid analys av socialt entreprenörskap. Den socialt entreprenöriella verksamheten präglas av gränsoverskridanden och konflikter. Dessa problem ställs också Hemmaplan-föreningarna inför. Bland de studerade Hemmaplan-föreningarna visar det sig dock att Burlövs kommun (HSIF Arlöv) utgör ett undantag. Föreningen har ofta agerat utifrån Hemmaplan-föreningens logik i stället för sin egen kommunala. En ledare uttrycker sig på följande sätt:

Jag har jobbat med ett antal kommuner i Skåne, jag har aldrig sett en lika flexibel kommun som Burlöv. Kanske är det på grund av att de inte har särskilt många idrottsföreningar, dom gör allt för att stötta de som vill etablera sig. Dom släppte till exempel medlemsavgiften för oss. Dom hade det som en regel att det finns en minimiavgift på femtio kronor för medlemskap. Vi sa att vi ska helst inte ha någon. Då bokade kommunen ett möte med oss, vi förklarade hur vi tänker, och dom anpassade sina bidragsregler till våra behov. Liknande har jag inte sett i andra kommuner. Jag vet att i kommunerna, och på fritidsförvaltningarna finns en arena för konflikter i Hemmaplanföreningarnas fall, tyvärr, för att vi passar inte in i den vanliga föreningsbilden, men den här kommunen är anorlunda. (Intervju 4b)

Socialt entreprenörskap inom idrotten använder idrotten som medel, inte som mål (2)

Det sociala entreprenörskapets karaktär utmanar den traditionella idrottsrörelsen. Det har skapats projekt som gnisslar och skaver, som provocerar och krånglar. Ambitionen är att åstadkomma något mer med projekten än att bara involvera fler barn och ungdomar i själva idrotten. Exempel på sådana projekt är idrottsaktiviteter för ensamkommande flyktingbarn, föreningsidrott under den obligatoriska skoldagen, gratis simskola för resurssvaga familjer, olika prova-på-verksamheter och fritidsgårdar på ridskolor. Motiven för att starta projekten skiljer sig åt, men gemensamt är att aktörerna anser att de utvecklar eller gör samhällsnyttiga funktioner mer tillgängliga för barn och ungdomar. Med samhällsnyttig menas exempelvis att den kan bidra till bättre hälsa och goda medborgare, eller till integration – av exempelvis pojkar i traditionella flickidrotter, personer med funktionsnedsättningar in i idrotten, utlandsfödda eller barn och ungdomar från mindre socioekonomiskt gynnande familjer in i idrotten och samhället.

En första avgörande bedömning som måste göras är att skilja idrottslik verksamhet som kan inrymmas i socialt entreprenörskap från idrottslig verksamhet i allmänhet. För att kunna skilja idrotten som mål från idrotten som medel använder vi ett begreppspar som introducerades i Idrottsstödsutredningen (SOU 2008:59). Kännetecknande för *föreningsfostran* är att det lyfter fram samhälleliga värden och principer vilka – åtminstone delvis – kan särskiljas från själva idrottsverksamheten. Utmärkande är vidare att just dessa föreningsdemokratiska värden i stor utsträckning sammanfattar statens mål med sitt idrottsstöd. Att idrott bedrivs i ideella sammanslutningars regi innebär inte enbart att aktiviteterna är organiserade på ett visst sätt. Med föreningsformen följer även specifika demokratiska värderingar, normer och ideal. Ett sådant ideal är att verksamheten ska vara tillgänglig och öppen för alla oavsett faktorer som kön, ålder, socioekonomi och härkomst. Föreningsdemokratins princip stadgar vidare att alla som ingår i verksamheten ska ha lika möjligheter att kunna framföra sina åsikter och att föreningens aktiviteter ska grundas på och utformas i enlighet med majoritetens beslut.

Annorlunda uttryckt ska föreningsmässigt bedriven idrottsverksamhet både vara en garanti för – och en skola i – demokratiska förhållningssätt och processer (Gerrevall 2007). Alla medlemmar, inte minst barn och ungdomar, ska kunna tillgodogöra sig en föreningsfostran enligt principer om att alla ska få vara med, känna delaktighet och kunna utvecklas utifrån sina egna förutsättningar och intressen.

Ett andra uppdrag – *tävlingsfostran* – är idrottens eget. Tävlingsfostran är en samlingsbeteckning för alla de principer och värderingar som omgärdar tävlingsidrottens interna logik. Det handlar både om den grenspecifika utbildning som idrottsrörelsens många förbund och föreningar tillhandahåller i skilda idrottsaktiviteter och den mer generella konsten att handskas med själva tävlandet. Att delta i idrottslig tävlingsverksamhet innebär med nödvändighet att bli jämförd med andra: att vinna eller förlora, att komma etta, tvåa eller sist. Det handlar även om principer/förhållningssätt som vanligtvis är nödvändiga för att vinna, såsom att övning ger färdighet och att träning är utgångspunkt för allt som händer under en tävling eller match. Nära kopplat är även etiska frågor om alltifrån regelefterlevnad till fusk och dopning. Idrott i Riksidrottsförbundets regi handlar om organiserade idrottsverksamheter där ett tävlingsmoment utgör både aktivitetens essens och inre logik.

Att skilja idrotten som mål från idrotten som medel blir i denna analys som att skilja mellan förenings- och tävlingsfostran. Det finns föreningar som nästan enbart ägnar sig åt föreningsfostran, där idrotten blir ett medel för att uppnå sociala mål och där tävlandet har en underordnad roll eller helt saknas. I andra änden av skalan återfinns elitföreningarna, som nästan enbart ägnar sig åt tävlingsfostran, det vill säga att tävlingsresultaten är målet. Det stora flertalet idrottsföreningar befinner sig mellan dessa ytterligheter. I definitionen ingår att identifiera det sociala i idrotten med det som inryms i föreningsfostran. Tävlingsverksamheten är ju RF-idrottens logik, och tävlandet präglar inte bara sig självt, alltså själva idrottsutövandet, utan också alla de sociala relationer som finns uppbyggda kring idrotten. Den viktigaste innebörden i detta är därför att man inte utövar tävlingsidrott, det vill säga att tävlandet inte är verksamhetens logik. Detta stämmer helt in på samtliga Hemmaplan-föreningar, exempelvis uttrycker en representant:

Jag skulle säga att huvudsyftet, alltså för en traditionell idrottsförening då, är huvudfokus idrotten och ofta tävlingsverksamheten och sen så blir de sociala positiva liksom effekterna, det blir en bonus eller det blir liksom en positiv social utveckling som en bieffekt av idrottsföreningens huvudinriktning. I Hemmaplanföreningarna så vill vi fokusera på effektmålet att det är den sociala utvecklingen som är det vi strävar efter, som verksamheten syftar mot och sen så är idrotten ett medel för att nå dit. (Intervju 5a)

I socialt entreprenörskap används pengar (vinst) som medel, inte som mål (3)

Begreppet entreprenör har många definitioner. Fokus har mestadels lagts på vad en entreprenör är och gör (Shane & Venkataraman 2000). Vanligt förekommande aspekter som lyfts fram i relation till entreprenörskapet är innovation, proaktivitet och risktagande (Shane & Venkataraman 2000, Holt et al. 2007). Fokus på ekonomiskt vinst har årtionden utmanats. Entreprenörskap kan förekomma överallt i samhället (se Bjerke 2013). Det sociala entreprenörskapet innebär att de entreprenöriella handlingarna ska syfta till något som i samhället anses vara gott, även om filosofiska och politiska värden kan vara oklara (se exempelvis Payton & Moody, 2008, Gawell, 2009). Komponenter i det sociala entreprenörskapet är entreprenörer, idéer, möjligheter, organisationer och insatser för att lösa sociala problem genom att bryta och förändra befintliga mönster i samhället (Light 2008). Denna beskrivning ger också vid handen att ett konfliktperspektiv är nödvändigt vid analys av socialt entreprenörskap.

Ratten (2010) menar att socialt entreprenörskap inom idrotten är när non-profit-mål kombineras med företagstänkande (business ideas) för att nå samhällelig förändring. Vår forskning tyder på att kommersiella intressen i en svensk kontext kan ersättas med idrottslika intressen för att kunna exempelvis fostra goda medborgare, förbättra folkhälsan eller skapa ett rättvisare samhälle (Peterson 2007, Hedenborg et al. 2012, Schenker et al. 2014, Schenker 2022).

Givet att socialt entreprenörskap innebär arbete för att lösa sociala problem genom att bryta och förändra befintliga mönster i samhället (Light 2008, se även Bjärsholm 2020), kan socialt entreprenörskap ha

sin utgångspunkt i olika samhällssektorer. Då samhällssektorer utgörs av sociala ordningar som i sig kanske inte uppmanar till entreprenörskap kan gränslanden mellan olika sektorer behöva omförhandlas. När idrottsföreningar har verksamhet inom ramen för skolan behöver de följa skolans värdegrund, även om föreningen kanske har andra stadgar och policys. Andra omförhandlingar som kan tänkas uppkomma är när föreningar är beroende av företag för att överhuvudtaget kunna bedriva sin verksamhet – ridklubbars verksamhet har tidigare använts för att exemplifiera detta. En avgörande bedömning som måste göras, för att skilja socialt entreprenörskap från entreprenörskap i allmänhet, handlar om den ekonomiska vinstens betydelse som motiv för verksamheten. Även detta är en grannlaga bedömning som måste göras från fall till fall och som en konkret analys av konkreta förhållanden. Den enda generella tumregel som kan formuleras är att i socialt entreprenörskap används pengarna (vinsten) som medel, inte som mål.

Socialt entreprenörskap kan exempelvis organisatoriskt utövas inom företagsramen. Ett företag som ägnar sig åt socialt entreprenörskap kan gå med vinst som kan användas för att exempelvis försörja sin/sina ägare. Till och med för att leva väl. Men någonstans går det en gräns när strävan efter vinst går före det sociala innehållet (denna diskussion är för övrigt högst aktuell inom vård och skola).

Detta kriterium kan sägas stämma in på Hemmaplan-föreningarna. Ingen av dem arbetar med företagsformen, men om en Hemmaplan-förening hade använt sig av företagsformen hade pengarna (vinsten) använts som medel, inte som mål.

Det "sociala" inom idrottens sociala entreprenörskap är definierat utifrån statens mål för idrottsverksamheten, och har samma innehåll som begreppet föreningsfostran (4)

Idrottsrörelsen bedriver en verksamhet som många uppskattar, men samtidigt finns problem som behöver hanteras inom densamma (till exempel ojämlika villkor, skador, bristande barnrättsperspektiv och vikande antal medlemmar). I en svensk kontext skulle vad som räknas till det "sociala" i det sociala entreprenörskapet kunna definieras utifrån

statsens mål för idrottsverksamheten. Enligt Förordning (1999:1177) om statsbidrag till idrottsverksamhet ska bidraget stödja verksamhet som:

- bidrar till att utveckla barns och ungdomars intresse och benägenhet för motion och idrott,
- bedrivs ur ett barnrättsperspektiv, bland annat genom att öka barns och ungdomars inflytande över och ansvar för sitt idrottande,
- gör det möjligt för alla människor att utöva idrott och motion,
- bidrar till att väcka ett livslångt intresse för motion och därmed främjar en god hälsa hos alla människor
- syftar till att ge flickor och pojkar respektive kvinnor och män lika förutsättningar att delta i idrottsverksamhet,
- utvecklar samverkan mellan organisationer som arbetar med idrottsverksamhet, skolan och andra som bedriver arbete för att främja fysisk aktivitet och goda motionsvanor, främjar integration och god etik, samt
- aktivt motverkar dopning inom idrotten.

Målen kan beskrivas som *sociala mål*, vilka syftar till att förbättra samhället och livsvillkoren för enskilda individer. Målen handlar om att öka det livslånga intresset för och möjligheterna till motion och idrott, främja god hälsa och integration genom idrott, främja en jämställd idrott och god etik samt motverka doping. Vidare ska verksamheten bedrivs ur ett barnrättsperspektiv. Allt detta stämmer väl in på samtliga Hemmaplan-föreningar. Så vad är det sociala, i en social idrottsförening?

Att man blir väntad på, som aktiv, att det är någon som saknar en när man inte är där, att man får kompisar, att man leker, och när man får motgångar ska det finnas någon som man känner att man kan vända sig till, när man ser något som är dåligt att man kan rådfråga någon, du ska kunna hälsa på någon som du träffar – inte i det sammanhanget utan kanske på MAXI eller ute på stan, när man är med sina föräldrar, man ska bli igenkänd, att man känner gemenskap och att man är någon för någon annan. (Intervju 3a)

Tillkommande kännetecken

I studien av Hemmaplan-föreningarna har fler kännetecken kunnat knytas till idealtypen. Dessa handlar om betoningen av det lokala sammanhanget, att verksamheten behöver vara tillgänglig ekonomiskt för de som deltar, att det finns en möjlig sluss till tävlingsidrottslig verksamhet för de som önskar, att det finns utbildning för unga som vill bli ledare, att skolan utgör en central roll och att det är betydelsefullt med en koppling till specialidrottsförbund.

Betoningen av det lokala

Det kan konstateras att det inte finns några principiella skillnader mellan idrottslikt socialt entreprenörskap enligt vår definition och Hemmaplan-föreningarnas form och innehåll. Däremot beskrivs i intervjuerna ett antal karakteristika som andra projekt vi studerat saknar, men där skillnaden inte är större än skillnader som finns mellan dessa andra projekt. Det kanske tydligaste kännetecknet är den starka och entydiga *betoningen av det lokala*. Detta kommer från en geografisk och socioekonomisk identifiering av bostadsområden/stadsdelar där föreningens utformning och verksamhet är särskilt relevant för att kunna organisera och aktivera barn och ungdomar. Detta illustrerar också skillnader gentemot traditionella idrottsföreningar, som erbjuder sin verksamhet på samma villkor oavsett var föreningen är belägen. Hemmaplanföreningen säger snarare att ”vi tar era villkor och bygger en förening utifrån det”.

I en vanlig verksamhet med förening så måste det ske någon typ av rekrytering för att få in medlemmar i en tävlingsmiljö. Oavsett om man nu jobbar på bredd eller elit så måste man väcka ett intresse för specifik idrott och man måste kunna jobba på ett sådant sätt att man behåller dessa ungdomar aktiva under en längre period. Hemmaplansprojektet är direkt kopplat till en skola i närområdet och när man jobbar med elever så får man ett naturligt flöde, en naturlig kommunikationsväg till de här barnen och ungdomarna, eventuellt också deras föräldrar, och skapar ett intresse för föreningslivet som är fränkopplat från tävlingsmomentet. Jag kan se att det på sikt skulle kunna vara så att Hemmaplanföreningen

utvecklas starkare i dessa områden än tävlingsformen i en vanlig idrottsförening. (Intervju 2a)

Gratis eller mycket billig verksamhet utan trösklar

I stället för den traditionella tävlingsidrotten satsar Hemmaplan-föreningen på en mer utvecklad social verksamhet och man eftersträvar gratis eller mycket billig verksamhet för medlemmarna. Man vänder sig till alla barn, och till alla åldrar. Verksamheten blir där åldersintegrerad i stället för åldersuppdelad (om någon tar med lillasyster så skapar man verksamhet för lillasyster också). Man försöker även att engagera föräldrarna, vilket dock även traditionella idrottsföreningar gör. Vad är det då som är så bra med Hemmaplan?

Jag tror att det från barnens perspektiv är att dom får röra sig, för dom flesta barn man har en relation till gör ingenting på fritiden, så att Hemmaplan är det mesta dom gör. Vissa tycker att Hemmaplan, asch, det är olönt att komma hit, så därför är det viktigt att vi ska få ut dom och att dom ska inte bara vara här, och om man inte strävar mot något högre känns det som att det blir tråkigt i längden. Det grundläggande med Hemmaplan i mitt perspektiv är att visa barnen att det här kommer att leda till något större, ni kan få gå till en show, ni kan gå på en riktig fotbollsmatch. Och när dom får höra hur mycket det kostar med Hemmaplan, det är så billigt, det är som att köpa två chipspåsar... Som liten gick jag på två sporter, ville jag gå på tre hade jag fått ta bort en. Här får dom göra en massa olika. Föräldrarna har ofta många barn, då får någon offra sig. Men här är alla välkomna, alla får komma hit, alla får ha roligt. Det är inte på någons bekostnad. (Intervju 2c)

Sluss till tävlingsverksamhet

I Hemmaplan-föreningarna tävlar man inte, men om någon är intresserad av tävlingsverksamhet har man en slussfunktion till föreningar med sådan verksamhet.

Jag fick veta att flera unga killar gick till EOS, och tränar även i EOS, och de kommer fortfarande hit för att dom har sina kompisar i gänget och då kör en eller två gånger med oss, men tränar ordentligt i EOS. Och det var vi som presenterade den här möjligheten för dom. Vår förening kan inte

hjälpa dom med att betala kostnaderna, så det är bara för dem som kan betala, eller som EOS kan hjälpa, för dom erbjuder det ibland. Vi har haft tränare från EOS och MALBAS som tränade lag och berättade om verksamheten, och vi välkomnar om någon säger att dom vill gå vidare och testa... Och även om vi släpper dom, och det är jättekul att dom går till en annan förening, så hoppas jag att de kommer tillbaka och coachar, eller bidrar på något sätt i föreningen, som våra ledare gör just nu, för annars kommer föreningen inte att bli hållbar. (Intervju 4b)

Unga ledare

I Hemmaplan-föreningarna finns en genomtänkt hållning till unga ledare, som innefattar utbildning, ekonomisk ersättning (om än på gränsen till symbolisk) och hjälp med att ta sig ut i (in i) samhället.

Att rekrytera, utbilda och betala unga ledare, de ska bo i området, ge dem kunskaper så att de blir bra ledare... de får 125 kronor i timmen, vilket man kan tycka inte är en skälig ersättning, men det är ju mer än de flesta idrottsföreningar ger sina ledare, där är det ideella arbetet nästan som ett kall... ibland måste vi kanske ge avkall på – de är kanske inte så duktiga, men dom kanske vill vara där, och det är kanske viktigare än att de är jätteduktiga. Sedan hade det varit bra om de hade varit duktiga också. Och dom får ju också något av gemenskapen, skapar band till barnen, och snart är dom ju vuxna och barnen blir ungdomar och då kanske det blir som lite av en social kontroll här i området, det kommer att följa med upp i åldrarna också... När det gäller utbildning, så letar vi efter en form, och sedan måste det också kunna finansieras. Vi har ett utkast till ett utbildningsprogram, där vi använder oss av RF:s ledarutbildningar och basketbollförbundets utbildningar, och vi beskriver Hemmaplan som förening, och vi ska lägga till en utbildning i socialt entreprenörskap. I somras utbildade vi femtio ledare, vi utbildar dom så att dom ska kunna få ett jobb, på sommaren i kommunen, med förhoppningen att vi ska kunna knyta dom till oss efter sommaren. (Intervju 2a)

Skolans centrala roll

Skolans plats och roll i Hemmaplan-föreningens verksamhet är central, både därför att skolan är den geografiska knutpunkten i området och därför att alla barn finns i skolan.

Det saknas vad vi kallar föreningskunskap, det är ett främmande koncept för befolkningen i dessa områden medan Hemmaplanföreningen som är kopplat till skola och skolan är ett koncept som vi förstår oss på, skolan är en självklarhet och då en Hemmaplanförening där aktiveringen är kopplad till skolmiljön och till en form av utbildning och erfarenhet mer än ett specifikt syfte som tävlandet så tror jag att det blir lättare att ta in, förstå och att förhålla sig till. Vi pratar vanligtvis i våra idrottsföreningar, oavsett idrott, om att den största utmaningen i våra områden är engagemanget från föräldrar och vuxna människor, eftersom vi oftast kommer från kulturer där det på grund av olika anledningar inte existerar ett föreningsliv. Så jag tror att det gör att Hemmaplanskonceptet lite mer mottagligt, lättare att kommunicera ut och lättare att förstå. (Intervju 2b)

Hemmaplansföreningen går ju över en massa olika gränser, både idrottsmässigt... ja vi måste spela basket, men vi kan egentligen syssla med vad som helst, vi kan syssla med dans, med simning, och teater, det viktiga är att vi vill aktivera barnen, kan bjuda in dom till en gemenskap där dom utvecklas och känner sig trygga, att vi använder en förening som ett verktyg för att skapa de här värdena, med hjälp av skolan men också med hjälp av föreningslivet som vi försöker lyfta in i skolans verksamhet. Det är vanligt att idrottsföreningarna sysslar med en idrott och idrotten är ett självändamål – vi älskar innebandy, vi vill vinna i innebandy, vi vill att alla i hela världen ska spela innebandy, och det är väl bra att de organiserar sig på det sättet, men vi vill inte tvinga barnen att spela innebandy utan vi tycker att det sociala värdet av det gemensamma och samarbetet med andra är viktigast. (Intervju 2a)

Knytning till ett specialidrottsförbund

Hemmaplan-föreningen är organisatoriskt knuten till ett specialidrottsförbund (i detta fall Svenska Basketbollförbundet via distriktsförbunden Syd och Väst). Detta utifrån en bedömning som säger att en uppstart och uppbyggnad av en Hemmaplan-förening måste ha den knytningen och det stödet för att kunna överleva och växa. Detta förhållande skiljer sig från de flesta andra projekt vi studerar. Dessa har från början skapats av idrottsföreningar (via Handslaget eller Idrottslyftet), men har i nästan samtliga fall lämnat, eller avskilts från, den organiserade idrottsrörelsen (Peterson & Schenker 2018).

Verksamheten ska förläggas dit där andra föreningar inte har förutsättningar att etablera traditionell verksamhet och då får det bli tillsammans

med skolor så att man får en annan typ av draghjälp när det inte är föräldrarna som tar barnen till träningar. Traditionella idrottsföreningar är ju självstyrande organisatoriska enheter och sedan finns det ett förbund som underlättar för seriespel och tävlingsverksamhet. Ska Hemmaplanföreningar funka med den målgruppen och den geografiska inriktningen – på hur många ställen i landet finns det då folk som klarar att driva en förening, det är ju extremt få. Ska verksamheten funka så måste den organisatoriska basen i idrottsförbundet gå in och vara en aktiv del av föreningen på ett helt annat sätt än man gör i en normal förening. Förbundet kan gå in och göra projekt, man tar inte pengar från andra föreningar utan vi kan ha personer som på projektmedel kan göra operativa insatser. Det är till och med en förutsättning för att föreningarna ska överleva. (Intervju 5a)

Att representanter för förbundet är aktiva i föreningarnas styrelse, till skillnad från hur traditionella idrottsföreningar byggts upp, är ett förhållande som har medfört kritik från olika organisationer inom idrottsrörelsen. Även om Hemmaplan-föreningen är knuten till ett specialidrottsförbund, och i den meningen legitimerad – med rätt att finnas inom RF och med möjligheter att exempelvis söka ekonomiskt stöd – är föreningarnas form och innehåll så skilda från normalföreningen att de korsar ett antal gränser, och därmed skapar underlag för konflikter med både basketbollförbundet, RF-SISU-organisationen, aktuella kommuner och andra lokala idrottsföreningar.

Mellanrummets möjligheter?

I en rapport om barns- och ungdomars ojämlika deltagande i det offentligt finansierade fritidsutbudet i Malmö betonar Tahvilzadeh, Kings och Nazar (2023) nödvändigheten av ett Mellanrumsarbete – i glappet mellan befintligt fritidsutbud och de ungdomar som hindras från att delta – vilket understryker vikten av att skapa sammanhang som är kostnadsfria, mer kravlösa med färre moment av konkurrens och utvärdering av prestation, relationsuppsökande, tillitsskapande (t.ex. med föräldrar och anhöriga), lokalt förankrade (rekryterar fritidsledare med god kännedom om lokalområdet), fokuserade på deltagande i sammanhang än specifika aktiviteter, fokuserade på självförverkligande och själv-

bestämmande för alla. Hemmaplansföreningarnas verksamhet synes i stor utsträckning bidra till att skapa sådana sammanhang.

Idealtypen Hemmaplan-förening

Här presenteras slutligen det metodologiska redskapet idealtypen Hemmaplan-förening. Idealtypen är byggd på definitionen av idrottslikt socialt entreprenörskap (Peterson & Schenker 2018). Den har kompletterats med för Hemmaplan-föreningar karakteristiska drag.

- Verksamheten korsar på ett konfliktfyllt sätt gränser mellan samhällets olika sektorer.
- Verksamheten utgår i varje fall från den lokala kontexten.
- I verksamheten eftersträvas gratis eller mycket billig verksamhet utan trösklar för deltagande.
- Verksamheten har en genomtänkt hållning till unga ledare, som innefattar utbildning och ekonomisk ersättning.
- Skolan har en central plats och roll i verksamheten.
- I verksamheten används idrott som medel, inte som mål. Tävlingsidrott med serier och cuper ingår inte.
- För den som är intresserad av tävlingsverksamhet finns en slussfunktion till föreningar med sådan verksamhet.
- Hemmaplan-föreningen är organisatoriskt knuten till ett specialidrottsförbund.
- Om Hemmaplan-föreningen hade använt sig av företagsformen hade pengarna (vinsten) använts som medel, inte som mål.
- Verksamhetens sociala innehåll överensstämmer med statens mål för det skattefinansierade stödet till idrottsverksamhet, och har samma innehåll som begreppet föreningsfostran.

Denna idealtyp kommer framöver att användas i arbetet med att analysera och jämföra de olika Hemmaplan-föreningarna, liksom andra idrottslika projekt som är baserade på socialt entreprenörskap.

Litteratur

- Andersson, J & Glover, N & Husz, O & Larsson Heidenblad, D (eds.) (2023). *Marknadens tid. Mellan folkhemskapitalism och nyliberalism. Kriterium*. DOI. <https://doi.org/10.21521/kriterium.54>.
- Arnoldsson, J. (2019). *Idrott för nyanlända 2015–2018: En rapport om verksamhet, uppföljning och forskning inom satsningen*, s. 15–17. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Arnoldsson, J. (2023) Socioekonomi påverkar ungas idrottande – Ny metod för att förstå skillnader i deltagande mellan landets bostadsområden. I Norberg, JR & Dartsch Nilsson, C & Pihlblad, J (red). *Idrott och segregation. Om idrottens roll i ett ojämlikt samhälle*. Centrum för Idrottsforskning .
- Bjerke, B. (2013). *About entrepreneurship*. Edward Elgar Publishing.
- Bjärsholm, D (2019). *Idrott som medel – inte som mål. Förutsättningar för socialt entreprenörskap inom idrotten*. Malmö Studies in Sport Sciences, vol. 34.
- Bjärsholm, D. & Norberg, J.R. (2021). Swedish sport policy in an era of neoliberalism: an expression of social entrepreneurship. *Frontiers in Sports and Active Living* 3.
- Bornlinder Thiborg, J (2023). *Om idrottsrörelsens områdesbaserade insatser – Vilka "problem" och institutionella logiker framträder i insatserna Idrottsklubbet och Hemmaplan? Magisteruppsats*. Malmö universitet.
- Förordning (1999:1177) om statsbidrag till idrottsverksamhet.
- Gawell, M. (2009). Samhällsentreprenörskap för en global utveckling, i M. Gawell, B. Johannisson & M. Lundqvist (Eds.), *Samhällets entreprenörer. En forskarantologi om samhällsentreprenörskap*. Stockholm: KK-stiftelsen.
- Gerrevall, P. (2007). Handslaget och de demokratiska värdena. *Riksidrottsförbundet. Handslaget FOU-rapport 2007*:8.
- Hedenborg, S & Jonasson, K & Peterson, T & Schenker, K & Tolvhed, H (2013). *Utvärdering av Idrottslyftet: Svenska Ridsportförbundet, Svenska Klätterförbundet, Svenska Orienteringsförbundet, Svenska Simförbundet och Svenska Taekwondoförbundet*. Riksidrottsförbundet. Johanneshov: MTM, 2013. Digital talbok (DAISY 2.02).
- Holt, D. T., Rutherford, M. W., & Clohessy, G. R. (2007). Corporate entrepreneurship: An empirical look at individual characteristics, context, and process. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 13(4).
- Light, P. C. (2008). *The Search for Social Entrepreneurship*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
- Norberg, J. R. (2004). *Idrottens väg till folkhemmet: studier i statlig idrottspolitik 1913-1970*. Stockholm: SISU idrottsböcker.
- Norberg, JR & Dartsch Nilsson, C & Pihlblad, J (red) (2023). *Idrott och segregation. Om idrottens roll i ett ojämlikt samhälle*. Centrum för Idrottsforskning.

- Ottesen, L., & Ibsen, B. (1999). *Idræt, motion og hverdagsliv – tal og tale*. Copenhagen: Department of Sport, University of Copenhagen.
- Parkin, F (2002). *Max Weber*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Payton, R. L., & Moody, M. P. (2008). *Understanding philanthropy: its meaning and mission*. Bloomington: Indiana University Press.
- Pestoff, V. A. (1998). *Beyond the market and the state: Social enterprises and civil democracy in a welfare society*. Aldershot: Ashgate.
- Peterson, T (2007). När fälten korsas – om Handslagsprojekt på skoltid. *Svensk Idrottsforskning*, nr 3-4.
- Peterson, T (2018). Är du rädd för dina egna barn, lilla mamma? *idrottsforum.org*, 180427.
- Peterson, T & Schenker, K (2015). *KIOSK. Om idrott och socialt entreprenörskap*. Malmö: Bokbox förlag.
- Peterson, T & Schenker, K (eds) (2018). *Sport and Social Entrepreneurship in Sweden*. London: Palgrave Macmillan.
- Ratten, V. (2011). Sport-based entrepreneurship: towards a new theory of entrepreneurship and sport management. *International Entrepreneurship & Management Journal*, 7(1).
- Regeringen (2023). 100 miljoner kronor till att utveckla idrottsverksamhet i utsatta områden. Pressmeddelande från Arbetsmarknadsdepartementet, Socialdepartementet och Statsrådsberedningen. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/03/100-miljoner-kronor-till-att-utveckla-idrottsverksamhet-i-utsatta-omraden/> Publicerat den 17 mars 2023.
- Ritzer, G., & Goodman D. J. (2004). *Sociological Theory* (6. ed). Quebec: McGraw-Hill.
- Schenker, K (2022). *Idrottsdidaktik för lärar- och tränarutbildningar*. Liber förlag.
- Schenker, K. & Bjärsholm, D. & Gerrevall, P. & Linnér, S. & Peterson, T (2023). Kan sociala idrottsentreprenörer motverka segregation?, i Norberg, JR, Dartsch Nilsson, C & Pihlblad, J (red) *Idrott och segregation. Om idrottens roll i ett ojämlikt samhälle*. Centrum för Idrottsforskning.
- Schenker, K & Gerrevall, P & Linnér, S & Peterson, T (2014) Sociala entreprenörer i en match utan regler. *Svensk Idrottsforskning*, nr. 4.
- Schenker, K., Peterson, T. & Bjärsholm D. (2021) Social Innovations and Social Entrepreneurship in Sport, in Tjønndal, A (ed) *Social Innovation in Sport*. Palgrave Macmillan.
- Shane, S., & Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *The Academy of Management Review*. 25 (1).
- Skånes Basketbollförbund (2021). *Hemmaplan*. Ansökan till Allmänna arvsfonden.
- SOU 2008:59. *Föreningsfostran och tävlingsfostran. En utvärdering av statens stöd till idrotten*. Betänkande av Idrottsstödsutredningen. Stockholm: Fritzes.

- SOU 2016:13. *Palett för ett stärkt civilsamhälle*. Stockholm: Elanders Sverige.
- Tahvilzadeh, N & Kings, L & Nazar, A (2023). *Vägar till en jämlik fritid. En studie om meningsfull fritid och ojämlikt deltagande i Malmö stads fritidsutbud*. Södertörns högskola. Stockholm: E-print.
- Urban, S. (2018). *Integration och grannskap: Hur kan staden hålla samman?* Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1

Intervjuer med Hemmaplan-föreningarna i januari 2023.

Datum: 16/1

Förening: HSIF Västra Hisingen

Michael Malm och Araz Perwizie (intervju 1a, 1b)

Datum: 17/1

Förening: HSIF Lorensborg

Sverker Olsson, Kasia Olender och Worod Alkulabi (intervju 2a, 2b, 2c)

Datum: 17/1

Förening: HSIF Kristianstad

Susanne Johansson (intervju 3a)

Datum: 19/1

Förening: HSIF Arlöv

Elham Hyder Hussen och Emese Andrassy (intervju 4a, 4b)

Datum: 20/1

Förening: HSIF Klostergården

Axel Wallin (intervju 5a)

